

Miljöbilssituationen i Vindeln

5 stjärnor av 10 möjliga

-

En granskning av Gröna Bilister

Juli 2006

Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. En huvudanledning till Sveriges bidrag av den ökande växthuseffekten är att trafikens utsläpp fortsätter att öka, medan andra sektorer utsläpp har stagnerat eller börjat minska.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

- 1) Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
- 2) Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har slagit fast att ansvaret också gäller sektorsvis, med målet att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 ska vara tillbaka på 1990 års nivå, för att långsiktigt minska. De totala utsläppen av fossil koldioxid i Vindeln har ökat med 6 procent från 1990 till 2000, varav industrin dock står för huvuddelen av ökningen.

Bilismen är tongivande också för andra utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen, som resulterar i bland annat allergier, cancer och bullerrelaterad stress. Transporter är den största enskilda källan till flera miljö- och hälsofarliga utsläpp i åtskilliga av landets kommuner. Trafiken är dessutom ofta huvudorsak till att kommunen inte klarar fastställda miljö kvalitetsnormer för bland annat cancerframkallande partiklar. Kommunen slår själv fast att ”vedeldning och trafik påverkar luften i Vindeln i stor utsträckning.”¹ Utifrån detta står det klart att en minskad och miljövänligare bilism bör vara en viktig samhällelig prioritering, i linje med Gröna Bilisters arbete.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismområdet.

¹ <http://www.vindeln.se/default.asp?id=3089>

Kommunala mål

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls.
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik.
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder.
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls.

Miljöpolicy

Kommunens miljöpolicy anger bl.a. att ”Vindelns kommun ska i hela sin verksamhet ha målsättningen att genom sitt handlande, såväl utåt som inåt, uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle i samklang med naturens bärkraft”. Kommunen ska aktivt verka för att bl.a.:

- Undvika förbrukande av ändliga naturresurser såsom metaller, mineraler och olja.
- Undvika resursslöseri och gynna återanvändning, återvinning samt rättvis resursfördelning²

I policyn slås också fast att ”Kommunen ska sträva efter att använda de varor och tjänster som är minst skadliga för miljön. Vid förändring eller upphandling av produkter eller processer ska livscykelanalyser göras för att åskådliggöra den totala miljöpåverkan.”

BioFuel Region

Kommunen ingår i BioFuel Region (BFR), som ”ska bli en världsledande region inom stora delar av kedjan för utveckling av kunskap och teknik, för produktion och användning av cellulosabaserade biodrivmedel”. Sundsvalls, Örnsköldsviks, Härnösands, Kramfors, Umeå, Vindelns, Vännäs, Lycksele, Vilhelmina, Storuman, Sorsele, Malå, Norsjö, Robertsfors och Skellefteå kommuner stöttar BFR:s arbete, liksom länsstyrelserna och landstingen i Västernorrland och Västerbotten. Inom BFR finns, enligt organisationen själv:

- Processindustriell struktur som är van att hantera nya processtekniska krav
- Stor kunskap kring biobränslen för energiframställning
- Kvalificerade, välutvecklade, högteknologiska och framgångsrika tillverkare
- Stort engagemang från offentliga aktörer
- God råvarupotential för storskalig produktion

² <http://www.vindelns.se/default.asp?id=5547>.

På miljöbilsområdet har BioFuel Region-kommunerna slagit fast följande mål:

- Tillgänglighet för medvetet och aktivt nyttjande av biodrivmedel för 95 procent av befolkningen innan utgången av 2006
- Minst 60 tankställen innan utgången av 2006
- Utvecklade rutiner för offentlig miljöanpassad upphandling av fordon och drivmedel
- Symbolprojekt som gemensamt system för fri parkering för miljöbilar i hela BFR

Nätverket ”Lärande för Hållbar utveckling i Umeåregionen”

Nätverket ska utveckla lärande för hållbar utveckling inom Bjurholms, Nordmalings, Robertsfors, Vindeln, Vännäs och Umeå kommuner. Det skall göras i ett brett perspektiv, och innefatta både ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter av hållbarhetsbegreppet. Alla åldrar och utbildningsnivåer, och alla former av lärande skall finnas med.³

Hållbara transporter

Vägverket, landstingen, kommunerna och Länsstyrelserna i Norr- och Västerbottens län deltar i det för de båda länen gemensamma ”Nätverket för ett säkert och miljöanpassat transportsystem”.⁴

Vindeln kommuns bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi ”hönan och ägget situationen”; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter.
- Kommunen serverar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Kommunen äger och leasar 13 personbilar, varav 9 etanolbilar. Det ger en miljöbilsandel på 69 procent, vilket är bland de högsta andelar Gröna Bilister har registrerat.

Förmånsbilar är normalt sett onödigt stora och motorstarka och körs onödigt mycket. Därför är det positivt att Vindelns kommun helt saknar förmånsbilar.

³ <http://www.ac.lst.se/files/4ffhf1fC.doc>

⁴ Ibid.

Upphandlingskrav transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom en taxibil i runda tal motsvarar tio privatbilars körsträcka och utsläpp.

Kommunen ställer dock inga relevanta miljökrav när de upphandlar fordonstjänster.

Utbildning

Genom att lära ut sparsam körning, Ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare.

Genom att lära ut sparsam körning, Ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare. Kommunen har dock inte prioriterat sådan utbildning för sina anställda, vilket innebär att medel som skulle kunna gå till skola och barnomsorg går till onödigt höga bränslenotor.

I Grön Trafikskola, diplomerad av Gröna Bilister i samarbete med Sveriges Trafikskolors Riksförbund, lär man sig ett mer miljöanpassat körmönster, bl.a. med Ecodriving, samt en miljödriven helhetssyn på transporter.⁵ I kommunen saknas dock helt sådana trafikskolor – här finns inte ens någon trafikskola som utbildar dock i sparsam körning.

Stimulans till medborgarna

För att få hög utväxling på det kommunala miljöbilsarbetet, är det helt centralt att medborgarna också engageras, eftersom större delen av de bilar som finns i kommunen ägs av kommunmedborgare eller företag som är verksamma i kommunen.

I Vindeln parkerar alla gratis överallt, en kontraproduktiv subvention av bilism som dessutom försvårar stimulansen av grönare bilism – man kan inte gynna miljöbilar med gratis parkering så som man gör i andra kommuner. Kommunen har dock träffat en uppgörelse med grannkommuner, bl.a. Karlshamn att miljöbilar från Vindeln har fri parkering i dessa kommuner. Den enskilde bilisten från Vindeln fyller i en blankett på tekniska kontoret. Då en relativt stor del av befolkningen pendlar, är detta en klar och dessutom innovativ stimulans av miljöbilar.

Alltfler kommuner delfinansierar medborgares miljöbilsköp, ofta med 30-50 procent av merkostnaden jämfört med motsvarande bensinbil. Vindeln har dock inte infört denna stimulans.

Kommunen har energirådgivning bl.a. på sin webbplats, men informerar begränsat om miljöfordon eller hur man kan minska miljöpåverkan från sitt bilkörande.

⁵ Läs mer om Gröna Trafikskolor på www.grontrafikskola.se.

Tankställen och bränslekrav

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel – etanol- (flexifuel), gas- (bifuel) och RME-fordon erbjuder alla denna möjlighet, med borttappat miljönytta som följd. Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

I Vindeln saknas tankställe för biobränslen, men kommunen arbetar aktivt för att bensinbolag i kommunen inom en snar framtid ska erbjuda etanol. Tankställe för etanol finns i bl.a. Umeå, Robertsfors, Lycksele och Åsele.

Kommunen har i motsats till Örebro kommun, inte några krav på en successivt ökande andel etanol i konventionell bensin och RME (rapsmetylester) i konventionell diesel, trots att detta skulle ge betydande miljöfördelar till ringa kostnad.

Bilförsäljning

För att kommuninvånarna ska kunna ta miljöbilsansvar är det av stor betydelse att det går att köpa miljöbil inom den egna kommunen eller i grannkommunerna – endast få är beredda att åka långa sträckor för att köpa en miljövänligare bil. Där bilarna finns, är det också av stor betydelse att de faktiskt finns inne, kan provköras och finns med i den lokala bilhandelns marknadsföring. På denna punkt har Gröna Bilister funnit mycket stora skillnader mellan olika generalagenters och återförsäljares inställning och motivation.

Miljöbilar kan i Västerbotten köpas från bl.a. Volvo, Saab, Ford och Toyota. Gröna Bilister har nåtts av beröm för Fordhandlaren Carstedts Bil i Umeå som aktivt lyfter fram etanolbilarna i sin marknadsföring och dessutom tar ett helhetsansvar för miljöfrågor.

Slutsatser och rekommendationer

Vindelns kommun får betyget 5 av maximala 10 för sitt arbete som miljöbilskommun. Det som är särskilt berömvärt är:

- Hög andel miljöbilar – 69 procent av den egna fordonsparken
- Avsaknad av förmånsbilar
- Aktivt arbete för att få lokal tillgång till etanol
- Arbetet för förnybara drivmedel inom BioFuel Region

Gröna Bilister presenterar fem huvudsakliga rekommendationer till kommunen:

- 1) Fortsätt utfasningen av bensin- och dieslbilen till förmån för bilar drivna med förnybara bränslen.
- 2) Genomför en bred utbildning av kommunanställda i sparsam körning.
- 3) Kräv snarast att skolskjuts, färdtjänst och andra inköpta transporter ska köras med förnybara drivmedel.
- 4) Öka informationen om miljöbilar och möjligheter att minska bilanvändandets miljöpåverkan.
- 5) Verka för en högre andel etanol i bensinen och FAME i dieseln.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister (Mattias Goldmann), baserad på enkätsvar från Vindeln kommun, företrätt av förvaltningschef/upphandlingsansvarig Erik Thorstensson. Detta har kombinerats med utförliga granskningar av kommunala dokument och handlingar från andra relevanta aktörer.

För ytterligare information: Kontakta Mattias Goldmann, mattias.goldmann@gronabilister.se. Se även www.gronabilister.se. Framtagandet av kommungranskningarna stöds finansiellt av Konsumentverket.